

Irena JONÁŠOVÁ: *Alternativní způsob odívání. Odívání z druhé ruky.* Praha: FHS UK 2010, 61 s. + příloha, školitel: PhDr. Václav Hájek, Ph.D.

Irena Jonášová se ve své bakalářské práci pokusila „pochopit secondhandové nakupování z perspektivy zákazníků /.../ považujících se určitým způsobem za ‘alternativní’“ (s. 28). Z takto formulovaného výzkumného problému, stejně jako ostatně z názvu práce, vyplývá, že autorka se jednak soustředila na téma secondhandů a jednak na problematiku „alternativního“ odívání. Téma je bezpochyby atraktivní a aktuální, ovšem jeho širě předpokládá vcelku precizní uchopení obou klíčových témat tak, aby dala dohromady koherentní celek.

Obávám se, že především v případě „alternativního odívání“ se však autorka dostala spíše do pastí. Byť sama autorka tento pojem nedefinuje¹, z jejího textu vyplývá, že za alternativní by bylo lze charakterizovat takové odívání, které se vymyká společenským konvencím, vyjadřovaným na jedné straně módou a na straně druhé společenským statutem (tedy takové, které odporuje dobovým hodnotám a normám, které jsou skrze módu vyjadřovány). Takto jistě lze sledovat alternativní odívání třeba v 19. století (jak ostatně autorka činí v kap. 2.2 *Historie alternativní módy – způsob oblékání jako neverbální vzdor*), ale již podstatně hůře na počátku století 21., kam je situován vlastní výzkum. To si zřejmě autorka do jisté míry uvědomuje (viz kap. 2.3 *Alternativní móda dnes*), ovšem ani to jí nebrání pojmem „alternativní“ na různých úrovních operovat. Fatálně se tento problém projevuje v konstrukci vlastního výzkumu, kde autorka vybírá takové informátorky, které „vyhovovaly mým požadavkům na alternativní vzhled“ (s. 32). Nemohu než položit otázku, jak takový vzhled vypadá? V textu se bohužel o soudobých konvencích totiž dozvíme pouze to, že současný dress code pravděpodobně odpovídá alternativnímu oděvu 19. století (s. 16). Cestou by mohla být práce s těmi informátorkami, které se za alternativní (v odívání) samy považují (jak to autorka deklaruje na s. 28), ovšem kapitola 5.3 *Alternativní versus běžné* naznačuje, že i informátorky mají s takovým označením sebe sama jistý problém. Domnívám se, že nejčistším řešením této situace by bylo buď (1) nahlédnout problematiku secondhandového odívání prostřednictvím reflexe jeho vybraných uživatelek, nebo (2) nahlédnout problematiku alternativního odívání prostřednictvím reflexe jeho vybraných uživatelek. Kombinace těchto poloh, obávám se, vede k tomu, že autorka lavíruje ve své bakalářské práci mezi právě těmito dvěma polohami, aniž by jednu či druhou vyčerpala.

Dichotomie témat se ovšem projevuje i v teoretické části práce (oddíl 2 a 3), kde se autorka věnuje tématům, která jsou pro vlastní výzkum zbytečná (viz právě *Historie alternativní módy*, což je navíc výtah z jediné publikace) či okrajová (*Subkultury a alternativní styl*). S ohledem na téma práce pak naopak postrádám např. pojednání fenoménu DIY. Soubor literatury, který autorka používá, navíc není příliš široký; lze nicméně ocenit práci s cizojazyčnými tituly.

Design vlastního výzkumu, jak jej autorka předkládá ve 4. oddílu (*Metodologie*), zůstává poněkud nejasný. Odhlédneme-li od toho, že tato kapitola je zřejmě zčásti doslova přejetá z projektu výzkumu ke SVIP (autorka na mnoha místech používá budoucí čas; zařazuje do tohoto oddílu kapitolu *Teoretické zakotvení tématu práce*, které ale již bylo předmětem předcházejících oddílů atp.), namísto toho, aby byla reflexí vlastního výzkumu, stěžejní nesoulad lze spatřit v deklaraci použití zakotvené teorie (s. 29). Ta však v žádném ohledu (ani na úrovni výběru vzorku, sběru dat či vlastní analýzy) použita nebyla. Nejasnosti ohledně výběru vzorku jsem již naznačila výše; lze dodat, že klíčově postrádám sociodemografické profily informátorek (informace na s. 32 je vágní) a že informátorek

¹ Pokud nebudeme za definici považovat vymezení převzaté od Crane 2000 na s. 9, které odpovídá 19. století.

nebylo sedm (ibid.), ale šest (navíc i sedm je s ohledem na zvolený design poměrně málo). Kapitola 4.5 *Metody vyhodnocování a interpretace získaných dat* je pak zoufale nesrozumitelná: pasáž „hodlám prezentovat /pojmy, jež vyvstanou z pořízených rozhovorů/ narativním přístupem, tj. použiji úryvky z rozhovorů /.../, mezi něž zařadím analýzu – interpretace, podložené relevantní literaturou“ (s. 32n.) bych prosila u obhajoby vysvětlit. Vzhledem k deklarované induktivní povaze výzkumu (zakotvená teorie) pak nechápu ani výrok: „jelikož jsem si zvolila cestu komentované prezentace kategorií, vytyčila jsem nejprve čtyři základní témata /.../, k nimž jsem následně přiřadila výsledné kategorie“ (s. 36).

Autorce nelze upřít, že pořídila šest velmi zajímavých rozhovorů a že identifikovala klíčová témata (kategorie), jež jsou hodna pozornosti. Bohužel, rovinu segmentace a kódování se jí na úroveň interpretace nepodařilo překročit. Oddíl *Analýza rozhovorů* je tak kvalitně do kapitol rozčleněnými pasážemi z rozhovorů, v nichž autorčinu (o literaturu opřenou) interpretaci těžko pohledat. Přitom některé tematické bloky rozporností jednotlivých výpovědí (zejm. např. celá kap. *Alternativní versus běžné* či *Schopnost vzdát se svého stylu oblékání*) po kvalitní interpretaci přímo volají. Ovšem autorka si sama ztížila situaci tím, že svůj vzorek zřejmě považuje za homogenní a rezignovala proto na kontextuální interpretaci dat.

Jednostránkový (!) *Závěr práce* (s. 59n.) je pak již jen stručným shrnutím výzkumu bez souvislosti s teoretickými částmi práce (vyjma „potvrzení“ úspěšnosti tzv. hrabáren). Zde bych se snad tedy jen pozastavila nad tvrzením, že v textu je „odkryt jakýsi ideální vzhledový model alternativního člověka“ (s. 60) a požádala autorku, zda by mi tento model mohla při obhajobě objasnit.

Z formálního hlediska se nelze nepozastavit především nad stylistikou, která je na mnoha místech natolik sporná, že zamezuje pochopení textu (dokonce se obávám, že některé mé výše zmíněné výtky mohou plynout právě z tohoto nedostatku). Autorčinu práci s pojmy pak lze jednoduše dokumentovat třeba prostřednictvím zaměňování termínů „informátorka“ a „respondentka“ (na s. 54 dokonce „recenzetka“). Gramatické chyby nepočítaje. V pořádku není ani poznámkový aparát (obzvláště do očí bijící je způsob odkazování na kapitoly ve sbornících a kolektivních monografiích jako kapitoly „věnované“ XY). Textu by slušela obrazová příloha.

Závěrem. Irena Jonášová si pro svou bakalářskou práci zvolila velmi zajímavé a v českém kontextu málo zpracované téma. Podařilo se jí shromáždit zajímavý materiál, k jehož kvalitní analýze a interpretaci ovšem postrádala klíčovou teoreticko-metodologickou oporu jak na úrovni formulace jasného výzkumného problému, opírajícího se adekvátní teoretickou konceptualizací tématu, tak na úrovni použitého metodologického aparátu. Bakalářskou práci Ireny Jonášové doporučuji k obhajobě a s ohledem na výše zmíněné ji navrhuji hodnotit jako dobrou.